Møter med Havet

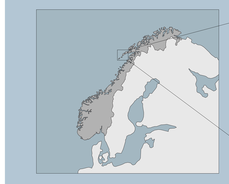

Lofoten er en øygruppe i Nordland fylke, og ligger på den 67. og 68. breddegrad.

De første menneskene kom til Lofoten for ca. 6 000 år siden. De gode fiske og jaktmulighetene gjorde etterhvert at stedet ble et viktig øko-politisk senter.

I dag er det et populært reisemål for turister, og tilbyr en lang rekke attraksjoner, både på land og til vanns.

De største øyene i gruppen er Austvågøy, Grimsøy, Vestvågøy, Flakstadøy, Moskenesøy, Værøy og Røst.

Moskenesøy former apisoen på øygruppen. Kun Værøy og Røst ligger lenger syd, lenger ute i havet.
Øyen består i stor grad av skarpe klipper som stikker flere hundre meter opp over vannflaten.

På Moskenesøy ender bilveien i Å, et lite fiskevær. Tørrfiskmuseet som ligger her er en av grunnene til at stedet er populært blant turistene.
Hvis en ser bort ifra Værøy og Røst, er Å det ytterste fiskeværet i Lofoten, hvor det fremdeles bor mennesker.

Syd for Å ligger fiskeværene Ånstad, Tuv, Hellie og Refvika. Dette er steder som ble trafikkert på begynnelsen av 1.900-tallet.

Utsikt mot vest

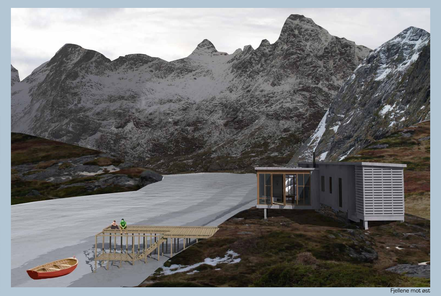

Fjellene mot øst

Utsikt fra stuen

Spisekrok

Stedet

Hellie er et fiskevær i Lofoten, som ble trafikkert i etterkrigstiden. Stedet ligger helt ytterst på Moskenesøya, ved inngangen til Vestfjorden. Hovedmålsetningen til at stedet ble trafikkert var manglende infrastruktur. Stedet ligger så ede og vanskelig til at det var umulig å finansiere adkomst, skole og andre fasiliteter for innbyggerne. Det er kun mulig å anløkommne med båt eller helikopter.
Sammen med flere andre forlatte fiskevær i området er Hellie et populært turistmål om sommeren, og det arrangeres guidede turer ut i båt.

Intensjoner

Intensjonen bak oppgaven handler om møter med havet - om møtet mellom menneskets og et stadig skiftende element. Prosjektet i seg selv handler om en liten hytte i sjøkanten, på et værhardt og vanskelig fremkommelig sted.

Hytten i seg selv er beregnet for utleie, hovedsakelig kortidsleie. Den er liten og har ikke de fasilitetene som vi er vant til når det gjelder vann, strøm, og toalett. Strømmen kommer fra et aggregat, og vann - til alle formål - må bringes med eller hentes i nærmeste bekk. Toalettfasilitetene består av et komposttoalett og et vaskefat.

Med fleksible sovemuligheter skal den fungere som en arriten basestasjon for en familie som er på båttur i området.
- eller som en overnattingsmulighet for kajakkpaddlerne som kom forbi
- eller som et stille og ensomt sted for poeten som skriver bøker sin i løpet av vinteren.
- eller fiskeværen som trenger et sted å sove før han kjører videre.

Her kan en oppleve havet så tett som en selv ønsker det, og leve livet så langsomt som en ønsker det.

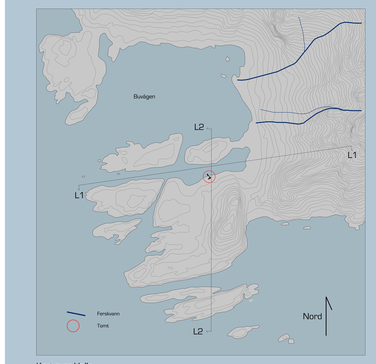

Kart over Helle
1:5000

Foto: google.com

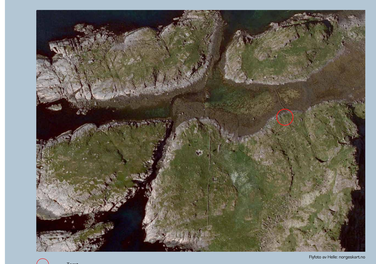

Tomt

Flyfoto av Hellie: norgeskart.no

Selv om det ikke lenger finnes en bosettning på Helle, så finnes det spor etter den. Husene er borte, men flere av grunnmurene og steingjerdene står igjen. Sporene etter menneskeer er spesielt tydelige på flyfoto, hvor rette linjer og skarpe kanter forteller oss hvor bygningene en gang sto.
Havnen i Buvågen -åpner seg mot vest, og det smale innløpet gir gode forhold for skip og båter som legger seg inn her. Selv om stedet er fraflyttet og alle bygninger revet, hender det at fiskebåter søker seg inn her i dårlig vær.

Det er en bortgjemt bukt som det er vanskelig å komme frem til. Fjellene omkring stiger nesten rett til vears, og gjør det nesten umulig å komme hit til fots.

Hytten

Hytten er to-delt. Den ene delen består av garderobe, toalett, lager, gang og en soveskive, med vinduer strategisk plassert. Soverommet kan lukkes med en skyvedør.

På bærs av denne ligger et lite kjøkken, en spisekrok, og en stue. Disse rommene har mange og store vinduer, for å utnytte alt det sollyset man kan få på denne breddegraden.
Stuen er nordvent, mens spisekroken er sydvendt. Hvis sollyset skulle bli ubehagelig skarpt i den ene delen, så kan en flytte seg til den andre - eller hvis det blir for lav sol ved spisebordet, kan en flytte seg til stuen.

Hvis en ønsker å være utendørs, så gjør kryssformen hytten har at ett av hjørnene alltid vil ligge i le for vinden.

En ankommer bryggen, som strekker seg ut i bukten, med to nivåer for å imøtekomme tidevannsforskjellen.

Etter å ha gått i land, kommer man til inngangen, som er overdekket og skjermet av levegger. Her er det plass til å sette fra seg alt tungt utstyr: fiskestenger, en kajakk eller to, et surfebrett o.l. Her kan det også stables ved, både på innsiden av vindfanget, og under det.

Når en åpner døren kommer man inn i garderoben, hvor en har et vindu ut mot vannet.
Fra garderoben smalner det inn til en gang, hvor en på venstre side har et lager hvor matvarer. Det er også her aggregatet, som sørger for strøm, befinner seg.

Den neste døren er ett lite kompost-toalett, med en benk og et skap det er plass til vaskefat og håndklær.
Deretter kommer man til kjøkkenet, som ligger i krysset mellom de to delene. Her er det en komfyr og et lite kjøkkenkap, som for strøm fra aggregatet, samt benkplass og skapplass.

Til høyre er spisekroken, godt opplyst av sine mange vinduer. Det er mulig å skyve bordet vekk og gjøre den om til en soveplass.

Rett frem er sovealkoven - hyttens eneste offisielle soveplass, med tre sengeplasser - eller to sengeplasser og en lagerplass.

Til venstre ligger stuen - et nordvendt rom med vinduer mot øst, vest og nord. Store deler av vindusfasaden kan åpnes, slik at rommet kan fungere som et overdekket uterom. På kalde dager kan en bruke vedovnen, som er ansvarlig for all oppvarming av hyttan.

Plan 1:50

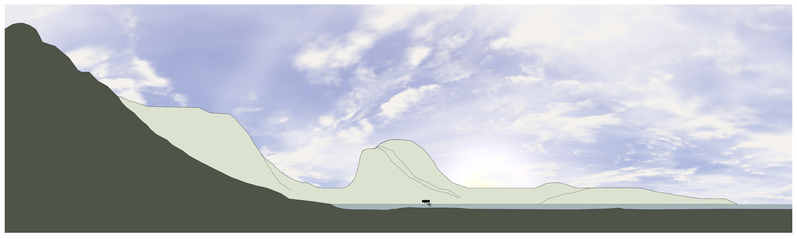

Landskapssnitt L1-L1
1:2000

Tomten

Da tå stenmurene som står igjen på Helle indikerer at bebyggelsen i hovedsak ble lagt på sydsiden av Buvågen, som er havnens navn. Kun noen få hus fantes på nordsiden av havnen, som indikerer at sydsiden var det beste stedet for bosetning - skjermet av små holmer på alle sider.

Tomten jeg valgte ligger imellom de forlatte grunnmurene, helt nede mot vannet - på sydsiden av kanalen. Her er det utsyn ned langs en smal kanal med vann, både mot øst - hvor fjellene stiger oppover, og mot vest, hvor kanalen åpner seg ut mot havet. Landet skråner også fint ned mot vannet, så det er lett å komme seg i land.
Her er det mulighet for å kjøre inn med en liten båt og legge til ved bryggen. Større båter og skip må ankre opp på dypere vann ute i Buvågen.

Grunnmur som står igjen etter tidligere bebyggelse. Ånstad
Foto: Marit Valle

Utfordringer

Bare det å fraktе materiale er en utfordring på Helle. Alt må fly inn med helikopter eller fraktes med båt. Av den grunn har jeg valgt materialer som lett fraktes og håndteres ved menneskekraft.

En annen problemstilling er flo og fjæravsnasjoner. Det er mange faktorer som spiller inn på tidevannet, og den viktigste i dette tilfellet er Vestfjorden. Den fungerer som en trakt og driver vannet inn mot land, som fører til at det i Lofoten er fire meters forskjell på flo og fjære.
De ekstreme ytterpunktene - springflo og lav fjære - oppstår i hovedsak når månen og sola er på samme siden av jorda, og trekker i samme retning. Hvis springflo faller sammen med en kraftig storm og pålandsvind inntreffer stormflo - som kan føre til en ytterligere meter på tidevannet.
En konsekvens av dette er at alle bryggер bygges i to nivåer, så en lett kan stige ombord i båt ved både flo og fjære.

En tredje utfordring er den store variasjonen i sollyset - solen står oppe dagnet rundt om sommeren, og kommer sånndt over horisonten om vinteren.
Lange sommerdagn kan føre til uønsket oppvarming i rom med mange vinduer. Motsatt vil korte vinterdagn gi lite varme og solfys, samtidig som en lav sol kan forårsake blending.

Til sist kommer også vinden som på båser sterkt og ofte på Helle, selv om fjellene omkring Buvågen skjermer for vinden i flere retninger.

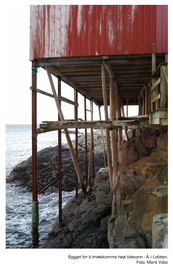

Bygget for å imøtekomme høyt tidevann - Å, i Lofoten.
Foto: Marit Valle

Materialer

På grunn av problemet med fremkommelighet, har jeg valgt materialer som kan deles opp i mindre enheter, og kan bæres, flyttes og settes sammen uten bruk av større verktøy som kraner o.l.

Utvendig kledning består av trykkimpregnert furu, som tåler vind, vann og salt, og grånner over tid. Det krever også lite vedlikehold.
Taket er også i trykkimpregnert furu, så det får den samme grå overflaten som resten av kledningen.
Innvendig er veggene kledt i bjørkefiner, som gir inventaret en gylden glød når solen skinner. Gulvet er også av bjørk.
Grunnmuren er bygget i morenestein, som finnes på området.

Innredning

Hytten har et soverom - en soveskkove hvor sengen fyller nesten hele rommet, med skuffer under sengen for oppbevaring. Sengen har også en køye, som kan benyttes som lagerplass, / oppbevaring etter behov.

Stuen er hovedrommet i hytten. Rommet er hyttens største, og store glassvinduer utgjør store deler av veggene, som gir en panoramautsikt og sørger for lys inne i hytten.
Sofaen kan gjøres om til en seng, hvis det er behov for flere sengeplasser.

Spisekroken er også et viktig rom i hytten. Om dagen kan den fungere som en spiseplass, et sted å arbeide eller for opphold. Vinduene vender hovedsakelig mot sør. Utsikten ligger mot øst og vest. Mot syd kryper landskapet oppover før det igjen faller ned mot havoverflaten.
Hvis ettermiddagssolen står lavt i horisonten kan en trekke seg fra stuen til spisekroken for å unngå de blennende strålene. Siden det ikke er noe skille imellom de to rommene, vil solfyset lyse opp rommet selv om den står på andre siden av bygningen.
Om natten kan bord og benker gjøres om til en flate med madrass, og brukes til ytterlige sengeplasser.

Inngang

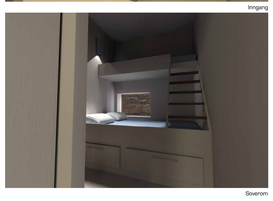

Soverom

Vind

Helle ligger helt på sydspissen av Moskenesøya, helt åpent ut mot havet mot syd og vest, men skjermet av fjellene i nord og øst.

Diagrammet til høyre inneholder vindobservasjoner fra 2010 til 2012, og viser at den mest fremtredende vinden kommer fra øst, sørøst. På grunn av dette er hyttens inngangsdør byggеt inn bak levegger og godt skjermet for vær og vind.

Ved å bygge utette levegger unngår man også en del vindturbulens om husfagrmet, noe som bl.a. vil minimere opphoping av sne om vinteren.

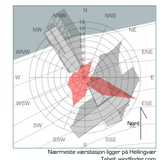

Nærmeste værstasjon ligger på Hellingvær
Tabell: windfinder.com

Sol og skygge

Helle ligger ved den 68 breddegrad. Dette gir noen helt bestemte lysforhold.
Om sommeren har stedet mye sol, store deler av døgnet - midsommers hele døgnet.
Den lave vinkelen på solen gir en skrå lysvinkel, som kommer tydelig fram på solstudiene til venstre.
Om vinteren er lysforholdene annerledes. Solen står lavt og er kun oppe noen få timer i døgnet..

I diagrammene til høyre vises det hvor mye sol en kan få om sommeren, og hvor mørkt det blir om vinteren
- kl 12:00 i Januar er det kun fjelltoppene som får sol.

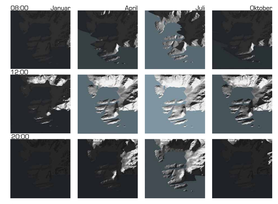

Soldiagrammer av Helle, som viser hvor mye og hvor lite sol Helle får på forskjellige årstider.

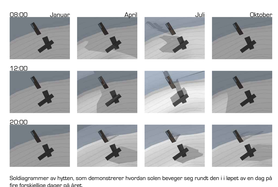

Soldiagrammer av hytten, som demonstrerer hvordan solen beveger seg rundt den i i løpet av en dag på fire forskjellige dager på året.

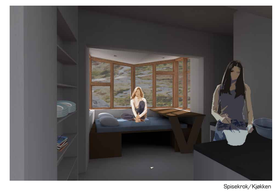

Spisekrok/Kjøkken

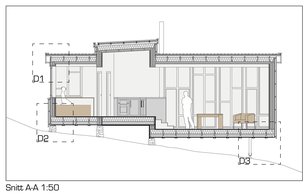

Snitt A-A 1:50

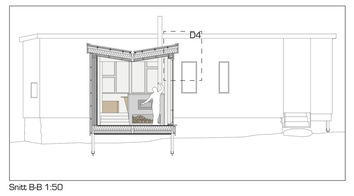

Snitt B-B 1:50

Snitt

Snittet A-A viser spisekroken, kjøkkenet og stuen - stuen ligger noen trinn lavere en resten av hytten, og skaper et stort, luftig rom, hvor mange av vinduene kan åpnes.
Mesteparten av hytten står på en ringmur av morenestein, men stuen svever over bjelken og bæres av stolper, for å beskytte bygningen mot en eventuell stormflo.

Snitt B-B skjærer igjennom stuen og viser takkonstruksjonen - og hvordan rommet åpner seg i begge retninger. Konstruksjonen er bindingsverk, med limtrebjelker som bærer de lange spennene, bla. i stuen.

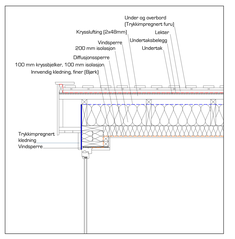

D1 - Detalj
1:10

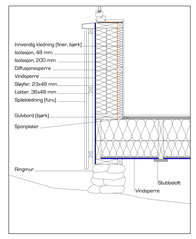

D2 - Detalj
1:10

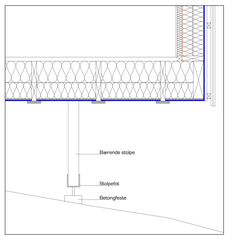

D3 - Detalj
1:10

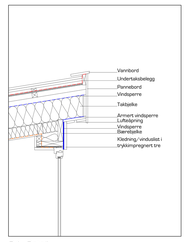

D4 - Detalj
1:10

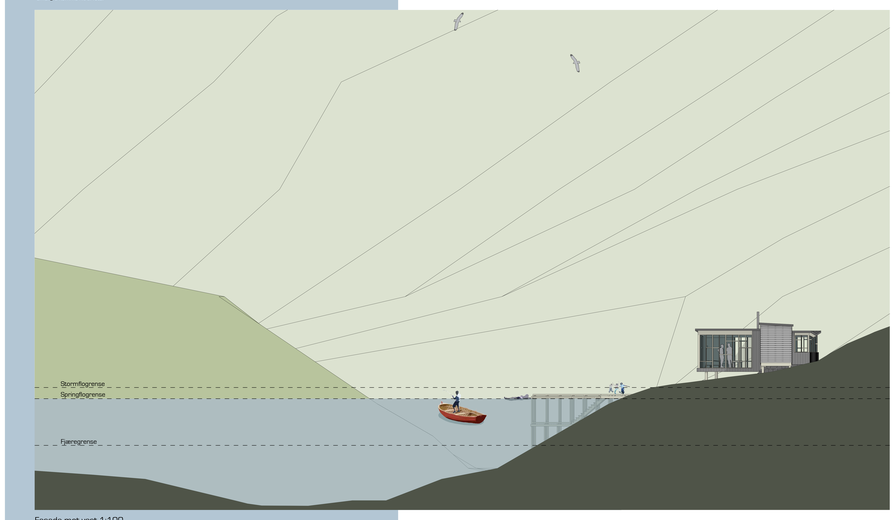

Fasade mot vest 1:100

Fasade mot nord 1:100

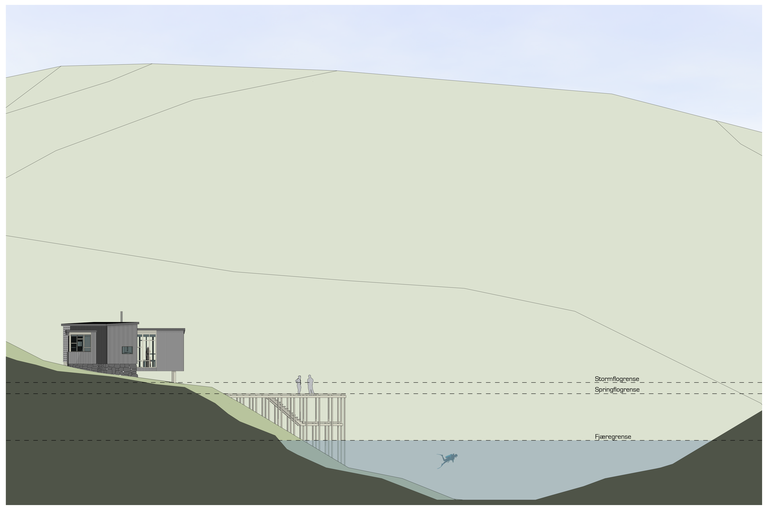

Fasade mot øst 1:100

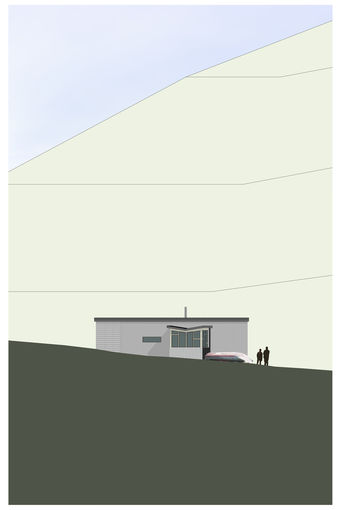

Fasade mot syd 1:100